

Spis treści

Wprowadzenie (Andrzej Kowalczyk)	9
---	---

ROZDZIAŁ 1. Definicja i zakres pojęcia „turystyka zrównoważona”

(Małgorzata Durydiwka, Andrzej Kowalczyk, Sylwia Kulczyk)	21
1.1. „Rozwój zrównoważony” – definicja pojęcia	21
1.2. Turystyka zrównoważona	25
1.2.1. Definicja i zakres pojęcia „turystyka zrównoważona”	25
1.2.2. Geneza i główne założenia koncepcji turystyki zrównoważonej	27

ROZDZIAŁ 2. Koncepcje teoretyczne bliskie idei turystyki zrównoważonej

(Andrzej Kowalczyk)	44
2.1. Wprowadzenie	44
2.2. Koncepcja rozwoju lokalnego	44
2.3. Koncepcja cyklu ewolucji miejscowości turystycznej	47
2.4. Koncepcja przestrzeni turystycznej	48
2.5. Koncepcja chłonności turystycznej	49
2.6. Koncepcja terytorialnego systemu rekreacyjnego	49
2.7. Koncepcja granic dopuszczalnych zmian	50
2.8. Koncepcja strefowania przestrzennego	50
2.9. Koncepcja zintegrowanego ośrodka turystycznego	51
2.10. Inne koncepcje użyteczne w kontekście turystyki zrównoważonej	52
2.10.1. Koncepcja turystyki jako spotkania kultur	52
2.10.2. Koncepcja rozwoju zależnego turystyki	53
2.10.3. Koncepcja dwóch sektorów turystycznych	53
2.10.4. Koncepcja ograniczonej dostępności	54

ROZDZIAŁ 3. Zagospodarowanie obszarów turystycznych zgodnie z ideą turystyki zrównoważonej

(Andrzej Kowalczyk, Małgorzata Kowalczyk, Sylwia Kulczyk)	56
3.1. Wprowadzenie	56
3.2. Planowanie zagospodarowania turystycznego zgodnie z założeniami koncepcji turystyki zrównoważonej	58
3.2.1. Zagospodarowanie turystyczne obszarów chronionych	58
3.2.2. Zagospodarowanie turystyczne miejscowości i obszarów turystycznych	68

ROZDZIAŁ 4. Przyrodnicze aspekty turystyki zrównoważonej

(Andrzej Kowalczyk, Sylwia Kulczyk, Katarzyna Duda-Gromada)	78
4.1. Turystyka przyrodnicza jako integralna część turystyki zrównoważonej (Andrzej Kowalczyk, Sylwia Kulczyk, Katarzyna Duda-Gromada)	78
4.1.1. Zagrożenia globalne	79
4.1.2. Zagrożenia lokalne	80
4.1.3. Wybrzeża morskie	82
4.1.4. Góry	84
4.1.5. Lasy	87
4.1.6. Obszary suche i okresowo suche	89
4.2. Turystyka geologiczna (geoturystyka) (Andrzej Kowalczyk)	96
4.2.1. Definicja i zakres pojęcia „turystyka geologiczna”	96
4.2.2. Turystyka geologiczna w koncepcji turystyki zrównoważonej	101
4.2.3. Turystyka geologiczna – przykłady	108
4.3. Turystyka ekologiczna (ekoturystyka) (Andrzej Kowalczyk, Sylwia Kulczyk)	126
4.3.1. Definicja i zakres pojęcia „turystyka ekologiczna”	126
4.3.2. Turystyka ekologiczna w koncepcji turystyki zrównoważonej	133
4.3.3. Turystyka ekologiczna – przykłady	147

ROZDZIAŁ 5. Kulturowe aspekty turystyki zrównoważonej

(Andrzej Kowalczyk, Marta Derek, Sylwia Kulczyk, Zuzanna Burska)	162
5.1. Turystyka kulturowa jako integralna część turystyki zrównoważonej (Andrzej Kowalczyk)	162
5.2. Turystyka etniczna (Andrzej Kowalczyk, Sylwia Kulczyk, Zuzanna Burska)	164
5.2.1. Definicja i zakres pojęcia „turystyka etniczna”	164
5.2.2. Turystyka etniczna w koncepcji turystyki zrównoważonej	167
5.2.3. Turystyka etniczna – przykłady	175
5.3. Turystyka przemysłowa (Marta Derek)	188
5.3.1. Definicja i zakres pojęcia „turystyka przemysłowa”	188
5.3.2. Turystyka przemysłowa w koncepcji turystyki zrównoważonej	193
5.3.3. Turystyka przemysłowa – przykłady	196
5.4. Turystyka winiarska (Andrzej Kowalczyk)	208
5.4.1. Definicja i zakres pojęcia „turystyka winiarska”	208
5.4.2. Turystyka winiarska w koncepcji turystyki zrównoważonej	209
5.4.3. Turystyka winiarska – przykłady	221
5.5. Turystyka literacka (Andrzej Kowalczyk, Sylwia Kulczyk)	231
5.5.1. Definicja i zakres pojęcia „turystyka literacka”	231
5.5.2. Turystyka literacka w koncepcji turystyki zrównoważonej	232
5.5.3. Turystyka literacka – przykłady	238

ROZDZIAŁ 6. Turystyka kwalifikowana (turystyka aktywna) jako forma turystyki zrównoważonej

(Małgorzata Durydiwka, Marta Jarzębowska, Andrzej Kowalczyk, Sylwia Kulczyk, Anna Kurkowska, Wojciech Lewandowski)	249
6.1. Definicja i zakres pojęcia „turystyka kwalifikowana (turystyka aktywna)” (Małgorzata Durydiwka)	249
6.2. Turystyka kwalifikowana (turystyka aktywna) w koncepcji turystyki zrównoważonej (Marta Jarzębowska, Andrzej Kowalczyk, Sylwia Kulczyk, Anna Kurkowska, Wojciech Lewandowski)	255

6.3. Turystyka golfowa – kontrowersyjna z punktu widzenia idei turystyki zrównoważonej forma turystyki kwalifikowanej (Andrzej Kowalczyk)	272
6.3.1. Definicja i zakres pojęcia „turystyka golfowa”	272
6.3.2. Turystyka golfowa w koncepcji turystyki zrównoważonej	277
6.3.3. Turystyka golfowa – przykłady	282
Zakończenie (Andrzej Kowalczyk)	290
Literatura	293

Koncepcja, która zdobywa w ostatnich latach coraz większe uznanie wśród badaczy i praktyków zajmujących się turystyką, jest niewątpliwie koncepcja turystyki zrównoważonej. Jak podają A. Pawlikowska-Piechołka, termin „turystyka zrównoważona” nie ma jednej, powszechnie akceptowanej definicji; najczęściej jest ona rozumiana jako „...respektowanie wartości kulturowych, społecznych i przyrodniczych obszaru, w którym turysta przebywa; respektowanie i ochrona zasobów naturalnych i kulturowych, szacunek dla tożsamości, tradycji i stylu życia społeczności lokalnych, przy jednoczesnym wykorzystywaniu (przeleżyszkim przez społeczność lokalną, w mniejszym stopniu przez inwestorów zewnętrznych) ekonomicznej szansy, jaką niesie turystyka dla rozwoju gospodarczego regionu” [Pawlikowska-Piechołka 2009, 203]. Przedstawiony tu pogląd jest zbliżony ze sposobem traktowania turystyki zrównoważonej przez geografów, która – na co zwraca uwagę R.W. Butler [1999b, 8] – ma długie tradycje w zajmowaniu się turystyką z punktu widzenia jej związków ze środowiskiem przyrodniczym oraz społeczno-gospodarczym.

Choć termin „turystyka zrównoważona” jest w użyciu od zaledwie kilkunastu lat, nawiązuje on do poglądów filozoficznych głoszonych znacznie wcześniej. Zdaniem niektórych autorów [Jamał 2004], idea turystyki zrównoważonej wywodzi się od, stworzonej jeszcze przez Arystotelesa, koncepcji *phronesis* (w języku polskim termin ten bywa tłumaczony jako „rozsądek”, „mądrość praktyczna”, „roztropność” itp.), która oznacza, iż człowiek w działaniach powinien postępować w taki sposób, aby nie tylko sam odnosił korzyści, ale również nie powodował szkód w otaczającym go świecie. Podobnie, jak T.B. Jamał, uważają S. Wearing i J. Neil [2002, 12], których zdaniem korzenie – zbliżonej do turystyki zrównoważonej i uważanej za jej prekursorkę oraz integralną część – ekoturystyki należy doszukiwać się w poglądach głoszonych przez filozofów żyjących w starożytnej Grecji. W tym miejscu należy jednak dodać, że relacje człowiek–środowisko podobnie widzi konfucjanizm [Wójcik 2001b, 359–360] i neokonfucjanizm [Wójcik 2001c, 368, 371–372] oraz buddyzm [Kosiński 2001, 184].

Jednak wieki zół autorów zajmujących się filozoficznymi podstawami koncepcji turystyki zrównoważonej nie sięga aż tak daleko w przeszłość i uważa, iż nawiązuje ona do haseł głoszonych przez Jana Jakuba Rousseau (Jean Jacques Rousseau, 1712–1778)

¹ Doktryna „śrołka” („równowagi środka”) – *chün, zhongyung* [Wójcik 2001c].